

# mišljenja i komentari

## Neurotična znanost

N. Raos

Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada, Zagreb

Kada pogledam unazad, u svojih više od trideset radnih godina, pa se zapitam koje mi je znanje najviše koristilo u životu, dolazim do nečeg nadasve zanimljivog. Od tehničkih znanja najviše mi je koristila daktilografija, a od onog višeg, nazovimo ga duševnog? Neću pretjerati ako kažem da sam najviše hasnio od poznavanja psihoanalize ili – kako se to danas voli reći – od upućenosti u dinamičku psihologiju. Bez tog znanja ne samo da ne bih mogao do kraja razumjeti postupke mnogih (da ne kažem većine) svojih kolega nego bih se vrtio u neznanju čineći loše pa i posve krive poteze!

Psihoanaliza često ima dosta negativan prizvuk jer je ljudi povezuju sa spolnim neurozama. Njima se, zna se, ponajviše bavio otac te znanstvene grane Sigmund Freud. No nije ovdje riječ o Freudu ili – da budem jasniji – nije riječ samo o Freudu. Jer ono bitno što proizlazi iz Freudova učenja jest da čovjek nije racionalno biće (kako su do tada tvrdili filozofi s Descartesom na čelu), nego u kojijenu ljudske duše leže nagoni. Postoje zdravi nagoni, no problem je sa strahovima i drugim negativnim emocijama i mislima koje guramo u podsvijest, u *Id*. Mi za njih ne znamo da postoje, no one svejedno djeluju izazivajući psihičke i psihosomatske poremećaje, ukratko neuroze.

Ako kažem da imamo mnogo neurotičara, naročito među znanstvenicima, nisam rekao ništa novog. Mnogo je važnije znati prepoznati neurotične porive.

Uzroke neuroze nije lako pronaći, još je teže neuroze liječiti, no njezine simptome nije teško uočiti. Neurotičar se prepoznaje prije svega po opsjednutosti sitnicama te tvrdoglavom ustrajavanju na nečemu. U njegovoj svijesti (objektivno) posve nevažan događaj ili činjenica dobivaju kozmičke dimenzije. Poznajem neurotičara kojeg emotivno više opterećuje američka politika u Iraku (premda s Irakom i Iračanima nema blage veze) nego što ga je pogodila smrt vlastite majke. Druga je pak karakteristika neurotične osobe da optužuje i omalovažava druge ljude, da u njima traži mane, i to upravo one mane koje sam ima.

I to sve skupa ne bi bilo tako strašno da ne postoji još jedna osobina neurotičara, a to je racionalizacija. Neurotičar naime ne može shvatiti, a još manje prihvatiti zločudni sadržaj svoje podsvijesti, pa za svoje stavove i postupke pronalazi racionalno opravdanje. Tako ćete od škrta čovjeka čuti kako pametan čovjek ne rasipa svoj novac, a ne daje ga ni drugima jer siromasi su lijeni, a invalidi i bolesnici sami su si krivi – da su bili pametniji, ne bi im se dogodilo ono što im se dogodilo. No dok je škrtoš lako protumačiti iz činje-

nice da je škrta emotivno nezrela osoba koja se još uvijek nalazi u analnoj fazi, neurotičnog znanstvenika nije lako prepoznati, a još teže razumjeti korijene njegovih podsvjesnih sukoba. Dva su tome razloga: s jedne strane neuroze znanstvenika nisu tipične, a s druge pak strane znanstvenici, kao inteligentni ljudi, znaju ih bolje racionalizirati.

Na pisanje ovog osvrta, da budem posve iskren, navelo me ono što sam u posljednje vrijeme pročitao o sebi u ovoj rubrici. Pa evo što je pisano: da sam mediokritet, Liliputanac, da imam kompleks manje vrijednosti prema svom ocu (jer hoću kao i on biti književnik), da sam "logoreičan" (dakle da pišem bez veze o svemu i svačemu), da iznosim svoj sud o stvarima koje ne razumijem, da bih se trebao držati svoje kemije, a ne zabadati nos u druge teme itd. Neću sad sve to opovrgavati,\* jer to nema smisla, a još manje za to ima prostora u ovoj rubrici. Radije ću preporučiti čitatelju, kao vježbu u psihoanalizi, da vidi tko je što o meni rekao pa da pokuša vidjeti bi li se rečena kvalifikacija mogla prije svega odnositi na onoga tko ju je napisao.

Dakle, kad se problem sagleda s pravog (psihoanalitičkog) ugla, stvar postaje jasna po sebi: moji oponenti pišu protiv mene ono što bi zapravo trebali pisati protiv sebe – kad bi mogli sagledati korijene svoje neuroze.

Sad će čitatelj reći: a što trošiš vrijeme i energiju na trice i kućine? Nisi ti psihoterapeut pa da liječiš ljude, a tvoju pomoć, uostalom, nitko nije tražio. Pa ipak, nije sve tako bezazleno. Nisu problem neurotičari sami po sebi. Svaki se čovjek nekako nosi sa svojom bolešću. Problem je u društvu, a pri tome mislim prije svega na naše znanstvene krugove, koje neurotičare shvaćaju ozbiljno i – još gore – povode se za njihovim racionalizacijama. Još su gori od naivnih i lakovjernih oni šutljivi, oni među nama koji se – po staroj hrvatskoj navadi – "ne bi šteli mešati". Zbog toga neurotičari hvataju ključne položaje i kroje kapu drugim, uvjetno rečeno, normalnim ljudima. Zašto? Zato što su neurotičari po naravi svoje bolesti izuzetno prodorni: budući da nemaju nikakvog kritičkog odmaka prema sebi, ništa ih osim smrti ne može zaustaviti.

\* Rekao sam da neću opovrgavati, pa ipak moram skrenuti pozornost čitatelju na jedno. Naime, često čujem da pišem zato jer mi je otac, Ivan Raos, bio književnik. Ovdje pak odgovorno izjavljujem da se u našoj kući ponajmanje govorilo o književnosti, a otac mi nikad ni na koji način nije rekao da bih se trebao ili ne bih trebao baviti pisanjem. Sve što mi je pak u praktičkom pogledu pomogao je to što mi je lektorirao maturlni rad (iz kemije!).